

Alınış tarihi (Received): 05.07.2022

Kabul tarihi (Accepted): 29.08.2022

Üreticilerin Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescili Hakkında Bilgi Düzeyi ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Analizi

Nuray KIZILASLAN^{1,*}, Sefa KILIÇ²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, Türkiye

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarım Ekonomisi ABD, Tokat, Türkiye

* Sorumlu Yazar: nuray.kizilaslan@gop.edu.tr

ÖZET: Coğrafi işaret bir ürünün yetiştiği ve/veya üretildiği coğrafi yerin adından oluşmakta ve ürünü koruma altına almaktadır. Coğrafi işaret ile ürünün üreticilerine ve hem ülke hem de il ekonomisine katma değer yaratılmaktadır. Coğrafi işaretler ürün farklılaştırma ihtiyacı içinde olan üreticilere, özgün niteliklere ve tüketicileri kalite konusunda tatmin edici özelliklere sahip ürünler sunmaktadır. Amasya Misket Elması 2019 yılında coğrafi işaret olarak tescillenmiştir. Amasya Misket Elması üreten üreticilerin ürünün coğrafi işaret aldığından haberdar olup olmadıkları ürünlerin korunması ve değerlendirilmesi aşamasında önem oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Amasya ilinde coğrafi işaret tescilli Amasya Misket Elması üreten üreticilerin coğrafi işaret konusundaki bilgi düzeylerini ölçmek amaçlanmıştır. Amasya Misket Elması üreten 100 üreticiyle görüşülmüştür. Üreticilerin "Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescilli olduğunu bilme" durumunu etkileyen sosyo-ekonomik faktörler Binary Logit modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analize göre, eğitim durumu, üretici tecrübesi, ürün fiyatı memnuniyeti ve üretim miktarının bir birim artışı coğrafi işareti bilme durumunu artırmaktadır. Üretici bilincinin artırılmasında bu faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim ve yayım çalışmalarına ağırlık verilmeli, üreticilerin örgütlenmesi sağlanmalı, üretim-kalite-verimlilik artırılmalı, aynı isim altında taklit üretim yapanlardan korunmalıdır. Marka stratejilerine kolaylık sağlanarak kırsal kalkınma hamlesi yükseltilmelidir.

Anahtar Kelimeler – Amasya Misket Elması, Üretim, Coğrafi İşaret, Kırsal Kalkınma, Amasya

Analysis of the Knowledge Level of the Producers about the Geographical Indication Patented of Amasya Muscatel Apple and the Factors Affecting It

ABSTRACT: Geographical indication consists of the name of the geographical place where a product is grown and/or produced and protects the product. With geographical indications, added value is created for the producers of the product and for the economy of both the country and the province. Geographical indications offer products with unique characteristics and satisfying quality to the consumers, to the manufacturers who are in need of product differentiation. Amasya Muscatel Apple was registered in 2019 with geographical indication. Whether or not the producers producing Amasya Muscatel Apple are aware of the geographical indication of the product is important in the protection and evaluation of the products. For this reason, in this study, it was aimed to measure the knowledge level of geographical indication registered Amasya Muscatel Apple producers in Amasya province. 100 producers producing Amasya Muscatel Apple were interviewed. The socio-economic factors affecting the producers knowing that the Amasya Muscatel Apple is Registered Geographical Indication" were analyzed using the Binary Logit model. According to this analysis, education level, producer experience, product price satisfaction and one unit increase in production increase the geographical indication status. These factors should be considered in raising producer awareness. Training and publication activities should be emphasized, producers should be organized, production-quality-efficiency should be increased, and they should be protected from those who produce imitations under the same name. Rural development move should be increased by facilitating brand strategies.

Keywords – Amasya Muscatel Apple, Production, Geographical Indication, Rural Development, Amasya

1. Giriş

Dünyada küreselleşme süreci ticarete konu olan mallarda ve uluslararası ticarete katılan ülkelerin sayısında büyük artışlara yol açmıştır. Dünya pazarlarında orijinal olmayan ürünlerle sıkça karşılaşılması ve bunlara karşı yürütülen mücadeleler önem kazanan konular haline gelmiştir. Dünyadaki taklit ürün ticaretinin toplam dünya ticari büyüklüğünün %5-%7 'i kadar olduğu tahmin edilmektedir (IACC, 2011). Bu tür ürünlerin bazıları, ürünü coğrafi isim kullanarak tanımladığından, ürünün doğru kökenleri açısından tüketiciyi yanlış yönlendirmiş olmaktadır. Coğrafi işaret; coğrafi ortam özelliklerinin ortaya çıkardığı ürün zenginliğini koruyarak dünya ticaretinde önem kazanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma aralığında yer almakta olan Türkiye (Kızılaslan ve ark., 2007) ve diğer ülkelerde, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın desteklenmesinde, coğrafi işaretleme, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve pazar şansını artırması bakımından önemlidir. Sanayi ürünlerine gösterilen ilginin büyümeye katkısı göz önüne alındığında, coğrafi işaretleme ile birlikte, kırsalda yaşayan halkın hane gelirlerinde artış ve kırsal kalkınmanın hızlanacağı öngörülebilmektedir. Coğrafi işaretler, istihdam ve gelir oluşturarak kırsal kalkınmayı sağlamakta, tarımsal üretimin çeşitliliğini korumakta, haksız rekabete karşı üretici ve tüketiciyi korumaktadır.

Coğrafi işaretli ürün fiyatının yüksek olması üretici gelirlerinde artışa neden olarak ekonomiye katma değer yaratmaktadır. Bulduğu coğrafi bölgenin tanıtımına katkı sağlayarak bölgeye prestij kazandırmaktadır. Turizmde hareketliliğe neden olmakta, turizm gelirlerinde ve üretimde kalite artışına bağlı bölge ekonomisine kaynak yaratmaktadır. Dış ticarete de aynı etkiyi görmek mümkündür.

Coğrafi işarete sahip ürünlerin yerel kaynaklarla üretiliyor olması, bölgede gerçekleştirilen üretim yoluyla gelirin önemli kısmının yerel üreticilerce elde edilmesine olanak vermektedir (Teuber, 2011). Coğrafi işaretin katma değerini etkin hale getirmek üreticilerin bilinçlendirilmesi, sahiplenmesi, örgütlenmesi, koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Dünya üzerinde Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'da doğal olarak yetişen 30 kadar elma türü bulunmaktadır (Özçağırın ve ark., 2011). Amasya Misket Elması Türkiye'nin en önemli yerli çeşitlerinden biridir. Meyve kabuk rengi, güneş gören kısımları koyu diğer tarafları ise açık kırmızıdır (Anonim, 2017). Türkiye'de 2020 yılında üretilen 4.300.486 tonluk toplam elma üretiminin; % 39' unu Starking, %24'ünü Golden, %6'sını Amasya, % 4' ünü Granny Smith ve % 27' sini ise diğer çeşitler oluşturmaktadır. Amasya ilinde ise 2020 yılında üretilen 34.131 tonluk toplam elma üretiminin; % 22' sini Starking, %28'ini Golden, % 26'sını Amasya, % 9' unu Granny Smith ve % 15' ini ise diğer çeşitler oluşturmaktadır (TÜİK, 2020).

Amasya Elması'nın 2 bin yılı aşkın süredir Amasya'nın sembolik ürünü olduğu, Merkez'e bağlı Yavru köyünde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan mozaiklerdeki elma ağacı ve elma tasvirlerinden anlaşılmıştır. Amasya Misket Elması 14.03.2019 tarih ve No: 424 - Menşe Adı ile coğrafi sınırları Amasya ili merkez ve ilçeleri olarak tescile hak kazanmış ve coğrafi işaret tescil belgesi alınmıştır. Coğrafi işaret alınması ile Amasya Misket Elması sadece yukarıda coğrafi sınırları belirlenen alanlarda yetiştirilebilecek ve böylelikle kalite, üretim ve pazarlama nitelikleri arttırılmış olacaktır. Ayrıca kültürün korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanacaktır (Anonim, 2019). Amasya Misket Elması tüketiciler tarafından tercih edilmesi ve üretimin belli bölgelerde olması dolayısıyla pazarlama

konusunda elma diğer çeşitlerine göre daha avantajlıdır. Fakat gala, fuji vb. elma çeşitlerinin piyasada Amasya Misket Elması adıyla satılması ürünün pazar fiyatını düşürmektedir.

Bu çalışmada coğrafi işaretli “Amasya Misket Elması” üreten üreticilerin coğrafi işaret konusunda bilgi durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Amasya Misket Elması üreten üreticilerin bu ürünün coğrafi işaret alıp almadığını bilme durumunu etkileyen faktörler ortaya konulmuştur.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini, Amasya ili tüm ilçe köylerinde ikamet eden Amasya misket elması üreticileri ile yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

2.2. Yöntem

Örnek hacmi belirlenirken Amasya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü kayıtları baz alınmıştır. Amasya İlinde Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı Amasya Misket Elması üretici sayısı 193 olup 509 da alanda Amasya Misket Elması üretimi yapmaktadır (TOB, 2020). Bu üreticilerin yaklaşık %50,00’si ile görüşülmesi planlanmış ve 100 üretici ile anket çalışması yapılmıştır.

Anket sonuçlarına göre veriler; ortalamalar ve yüzde hesaplarla yorumlanmıştır. Ayrıca bu araştırmada üreticilerin “Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescilli olduğunu bilme” durumunu etkileyen sosyo-ekonomik faktörler Binary Logit modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Logit modelinde bağımlı değişken Dummy ve tahmin edilen olasılık değerleri 0 ile 1 arasında değişmektedir.

Analizde bağımlı değişken olarak Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme durumu kukla değişken olarak kullanılmıştır. Modelde Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilmeyenler (0) ve Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilenler (1), olarak kodlanmıştır. Modelde Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilmeyenler grubu referans olarak alınmıştır. Dolayısıyla Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilenler grubu referans olan Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilmeyenlere göre analiz edilmiştir. Oluşturulan modelin P değeri 0,05’den küçük olduğundan model %95 güven aralığında kabul edilebilir. Tablo 4’te analizde kullanılan bağımlı ve açıklayıcı değişkenlere ait açıklamalar ve tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Bağımsız değişkenler için yine kategorik yapıya sahip kukla değişkenlerden yararlanılmıştır. Modelde açıklayıcı değişkenler; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, meslek, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü projelerinden faydalanma durumu, üretici tecrübesi, pazarlama fiyatı memnuniyeti, ağaç sayısı ve üretim miktarı faktörleri olarak belirlenmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Amasya Misket Elması Üreticilerine İlişkin Sosyo-Ekonomik Faktörler

Üreticilerin %74'ü erkek, %26'sı ise kadındır. Üreticilerin yaş ortalaması 53.84 tür. Ailelerdeki ortalama birey sayısı yaklaşık olarak dört kişidir. Üreticilerin %32'si ortaokul, %27'si ilkokul, %23'ü lise, %6'sı lisans, %6'sı okuryazar, %5'i ön lisans, ve %1'i lisansüstü mezundur. Üreticilerin %84'ü evli, %16'sı bekar. Üreticilerin %51'i yalnızca çiftçi iken, %14'ü çiftçiliğin yanı sıra özel sektör çalışanı, %19'u emekli, %12'si devlet memuru ve %4'ü ise işçidir. Üreticilerin %97'si mülk arazilerini işlemektedir.

Üreticilerin ortalama işletme büyüklüğü 66.85 dekadır. Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama işletme büyüklüğü yaklaşık 16 hektar iken bu alan Türkiye'de sadece 6 hektar civarındadır (Anonim, 2020). Amasya Misket Elması üreticilerinin ortalama işletme büyüklüğü Türkiye ortalamasının üstündedir.

Üreticilerin toplam Amasya Misket Elması bahçesi büyüklüğü ortalama 3.81 dekadır. Üreticilerin çiftçi kayıt sistemine kayıtlı toplam Amasya Misket Elması bahçesi arazi büyüklüğü ortalama 2.88 dekadır.

Araştırmada tarım arazilerinin %53'ü ÇKS'ye kayıtlıdır. 2020 yılında ise Amasya ilindeki tarım arazilerinin ÇKS'ye kayıt oranı %48'dir (TOB, 2020).

Kırsal ve ekonomik kalkınmayı sağlamada tarımsal üreticilerin ortak hareket etmesi ve buna yönelik örgütlenmelerin içerisinde olmaları gittikçe daha da önemli hale gelmektedir (Kızılaslan ve ark.,1996). Yine bu konuda olası sorunların çözümüne yönelik üretici kooperatif ilişkilerinin güçlendirilmesi ve çözüm odaklı örgütlenme modellerinin oluşturulması söz konusu kalkınma hareketine ayrıca katkı sağlayacaktır (Kızılaslan, 1997). Örgütlenme bireylerin sorunlarını çözüme kavuşturmakta ayrıca bir baskı grubu olduğundan bireylerle ilgili uygulanacak politikalara yön verilebilmektedir (İnan, 2005). Aksi takdirde yüksek maliyet gerektiren tarımsal üretim faaliyetlerinde üreticilerin sorunları daha da aşılmaz hale gelmektedir. Buna bağlı olarak üretim faaliyetlerinin sürdürülmesinde dış finansman ihtiyacı da daha çok hissedilmektedir (Kızılaslan ve Adıgüzel, 2007).

Amasya ilinde “Yumuşak Çekirdekli Meyve Üreticileri Birliği” bulunmaktadır. Fakat bu birlik üretim ve pazarlamada aktif olarak görev yapmamaktadır. Yumuşak Çekirdekli Meyve Üreticileri Birliği'nin üretim, pazarlama vb. tüm tarımsal üretim süreçlerinde üreticilerin yanında olması gerekmekte iken bu konularda etkin bir çalışma sürdürememektedir.

Kooperatifçilik yayım çalışmalarının Türkiye'deki önemi göz önünde bulundurularak kooperatifçilik eğitim ve yayım politikasının belirlenmesi ve çalışmalarına hız kazandırılması gerekmektedir (Kızılaslan ve Gürler, 1997).

Amasya Misket Elması Üreticilerinin Coğrafi İşaret Konusundaki Bilgileri

Dünyada başta Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok ülke yerel ürünlerini coğrafi işaretleme sistemi ile koruma altına almaktadır. Türkiye'de yerel ürünlerinin coğrafi işaretleme ile yasal olarak koruma altına alan ülkelere biridir (Yenipınar ve ark., 2014). Coğrafi işaret uygulaması “Yerelliğin Dünya ile Buluşması” sloganıyla yerel veya başka bir ifadeyle

otantik ürünlerin korunarak gelecek nesillere bozulmadan aktarılması amacıyla alınan bir dizi yasal tedbirler şeklinde ifade edilebilir (Şahin, 2013).

Türkiye yerel ürünlerini, Avrupa Birliği'ne (AB) uyum konusu ve coğrafi işaretle ilgili AB mevzuatı dikkate alınarak 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yasal olarak koruma altına almaya başlamıştır. Bu kararnamede coğrafi işaret, 'belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren bir işaret' şeklinde tanımlanmıştır. Coğrafi işaretlerin tescili ise Türk Patent Enstitüsü (TPE) tarafından yapılmaktadır (Sünnetçioğlu ve ark., 2012).

Bu araştırmada, coğrafi işaret konusunda üreticilerin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla Amasya Misket Elması üreten üreticilere yönelik sorular sorulmuş ve bilgi düzeyini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Üreticilerin Amasya Misket Elması ile ilgili düşünceleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Amasya Misket Elması İle İlgili Bazı Düşünceler
Table 1. Some Thoughts on "Amasya Muscatel Apple"

Düşünceler	Katılma Durumu
Amasya Misket Elması yetiştiriciliği diğer elma çeşitlerine göre daha karlıdır.	4.10
Yeni bir bahçe kurmadan önce mutlaka toprak analizi yaptırırım.	3.95
Bahçemde ilaçlama yapmadan önce teknik bir kişiye danışırım.	4.23
Periyodisite özelliği göstermeyen Amasya Misket Elması fidanları ıslah edilmelidir.	4.55
Bahçe kurarken aldığım fidanların sertifikalı olmasına dikkat ederim.	4.01
Çevremdeki kişilere Amasya Misket Elması yetiştiriciliğini tavsiye ederim.	3.86
Amasya İli, Amasya Misket Elması tanıtımı konusunda başarılıdır.	3.49
Amasya İlinde meyve üreticileri birliği bize destek sağlamaktadır.	2.04
Tarım ve Orman Bakanlığının tarımsal desteklerinden memnunum.	3.63

(1:Kesinlikle katılıyorum; 2:Katılıyorum; 3:Fikrim yok; 4:Katılmıyorum; 5:Kesinlikle katılmıyorum)

Araştırmaya katılan üreticilerin meyve üreticileri birliğinden yeterince destek göremedikleri saptanmıştır. Amasya ilinde "Yumuşak Çekirdekli Meyve Üreticileri Birliği" vardır. Fakat bu birlik üretim ve pazarlamada aktif olarak görev yapmamaktadır.

Araştırmaya katılan üreticilerin %53'ü coğrafi işaret kavramını duyduğunu, %47'si ise daha önce hiç duymadığını belirtmiştir. Tablo 2'de üreticilerin coğrafi işaret kavramını duymuş olan üreticilerin bu kavramı duyduğu kaynak dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. Coğrafi işaret kavramını duyduğu kaynak

Table 2. The source where she heard the concept of geographical indication

Kaynak	Frekans	Yüzde
Yazılı Medya	4	7.55
Görsel Medya	24	45.28
Sosyal Medya	15	28.30
Eş-dost	20	37.74
İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	37	69.81
Muhtar	2	3.77

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya katılan üreticiler coğrafi işaret kavramını; yaklaşık %70'i İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, %45'i görsel medya, %38'i eş-dost, %28'i sosyal medya, %8'i yazılı medya ve %4 ise muhtar aracılığıyla duyduğu saptanmıştır. Tablo 3'te üreticilerin Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescili aldığını bilme durumu verilmiştir.

Tablo 3. Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescili Aldığını Bilme Durumu
Table 3. The Status of Knowing that the Amasya Muscatel Apple has received the Geographical Indication patented

Coğrafi işaret tescili alındığını;	Frekans	Yüzde
Biliyor	46	46.00
Bilmiyor	54	54.00
Toplam	100	100.00

Araştırmaya katılan üreticilerin %46'sı Amasya Misket Elmasının coğrafi işaret tescili aldığını bildiğini, %54'ü ise bilmediğini belirtmiştir. Amasya ilinde üretilen Amasya Misket Elmaları pazara gönderilirken kasalara, sepetlere coğrafi işaret amblemi yapılandırılmamaktadır. Ayrıca Amasya ilinde yeterli sayıda ambalajlama ve paketleme tesisi bulunmadığından coğrafi işaret amblemlili Amasya Misket Elmalarının paketlenmesi yapılmamaktadır. Piyasada farklı çeşit elmalar Amasya Misket Elması veya Amasya Elması olarak satılmaktadır. Amasya Misket Elması sadece tescil alınan coğrafi işaret sınırları içerisinde yetiştirilebilir. Tescilli coğrafi işaret ile birlikte amblemin kullanımı zorunludur. Amasya Misket Elmasının "Amasya Elması" adıyla diğer bölgelerde satışında herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır. Çünkü tescil "Amasya Misket Elması" adıyla alınmıştır. Bu nedenle satıcılar diğer elma çeşitlerini tüketicileri yanıltarak "Amasya Elması" adıyla satmaktadır. Bu konuyla ilgili yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Fakat farklı bölgelerde yetiştirilen diğer elma çeşitleri "Amasya Misket Elması" adı ile satılması ve şikayet olması durumunda tescil sahibi tarafından 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun 53. Maddesi gereğince hukuk davası açılabilir.

Bazı üreticiler ise eğitim ve yayım çalışmalarına da katılmıyor olabilir. Bu gibi nedenlerden dolayı %54 oranında coğrafi işaret alındığını bilmeyen üreticiler çıkmaktadır. Amasya Misket Elması üreticilerine yönelik bu ürünün sahip olduğu coğrafi işaret tescili konusunda farkındalık oluşturacak eğitim ve yayım çalışmaları verilmelidir.

Bu konuda tarımsal yayım ve eğitim konusuna çok fazla yer verilmesi gerekliliği görülmektedir. Ancak geleneksel yayım sisteminin aksine katılımcı yayım yaklaşımları daha etkin olacaktır (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2007). Türkiye'de araştırma kuruluşları ile yayım kuruluşları arasında yeterli koordinasyonun olmaması, üreticilerle etkin iletişim sağlanamaması, üretici ihtiyaçlarına yönelik programların oluşturulamaması dolayısıyla tarımsal bilginin tam olarak kullanılmamasına neden olmaktadır. Buna çiftçinin eğitim ve gelir düzeyinin düşüklüğü eklendiğinde, çiftçilerin yeterli bilgiye erişemedikleri ortaya çıkmaktadır (Kızılaslan, 2006). Üreticilere tarımsal yayım çalışmalarının önemini farkına vardırıması için yayım amaç ve felsefesi anlatılmalıdır. Tarım yayımcılarının sayısı artırılmalı, bölgeler bazında dağılımı iyi planlanmalı, bilgi akışı ve izleme-değerlendirme düzenli aralıklarla yapılmalıdır (Kızılaslan ve Ünal, 2013).

Amasya Misket Elmasının coğrafi işaret tescili aldığını bilen üreticilerin %59'u bu tescilin olumlu bir gelişmeye yol açtığını, %41'i ise olumlu bir gelişmeye yol açmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan üreticilerin coğrafi işaret tescili sonrası olumlu gelişme olarak %89'u markalaşmanın sağlandığını, %67'si ürünün pazar fiyatının yükseldiğini, %48'i bölgeye olumlu katkı sağladığını, %26'sı üretici gelirinin arttığını, %15'i üretimin arttığını, %11'i kalitenin arttığını ve %4'ü ise verimin arttığını belirtmiştir. Amasya Misket Elmasının coğrafi işaret tescili alması üreticilere göre en çok ürünün markalaşmasına olumlu katkı yapmıştır. Markalaşma ile tüketiciler daha bilinçli olacaktır. Bilinçli tüketiciler ise tescilli olan ürünlere yönelecektir. Markalaşma ile piyasaya gerçek Amasya Misket Elması sunulacağından dolayı tüketici talepleri ile birlikte piyasa ürün arzı artacaktır. Artan talep karşısında üreticiler Amasya Misket Elması üretim miktarında artış yoluna gidecektir. Üretim alanı ve miktarı giderek artacaktır.

Araştırmaya katılan üreticiler bölgeye has diğer ürünler için coğrafi işaret alınması yaklaşık %65 önermekte, %21 kısmen önermekte ve %15 ise önermemektedir.

Amasya Misket Elması Coğrafi İşaret Tescilinin Bilinmesinde Etkili Olan Faktörlere Yönelik Logit Regresyon Modeli Sonuçları

Bu araştırmada, Amasya Misket Elmasının coğrafi işaret tescilli olduğunun bilinmesi durumunun hangi faktörlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla Logit Regresyon Modeli kurulmuştur.

En uygun modelin belirlenmesi amacıyla önce konunun teorik ve kuramsal yapısı dikkate alınarak bir başlangıç modeli oluşturulmuştur. Daha sonra başlangıç modelinde yer alan değişkenlerin istatistiksel önem seviyesi sonuçlarına göre modele çok sayıda değişken eklenip çıkartılarak en uygun modelin belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu çalışmada, binary logit regresyon modeli uygulanmıştır.

Logit analizinde aşağıdaki matematiksel formu veren eşitlik kullanılmıştır.

$$L_{\text{tescil}} = \beta_0 + \beta_1 K_{\text{cinsiyet}} + \beta_2 K_{\text{yaş}} + \beta_3 K_{\text{eğitim}} + \beta_4 K_{\text{medeni durum}} + \beta_5 K_{\text{meslek}} + \beta_6 K_{\text{projeden faydalanma}} + \beta_7 K_{\text{tecrübe}} + \beta_8 K_{\text{fiyat memnuniyeti}} + \beta_9 K_{\text{ağaç sayısı}} + \beta_{10} K_{\text{üretim miktarı}}$$

Bu modelde yer alan:

Bağımlı kategorik değişken;

L_{tescil} : Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescilli Olma Durumunun Bilinmesi 1 ile bilinmemesi ise 0 ile kategorize edilmiştir.

Bağımsız değişkenler;

K_{cinsiyet} : Üreticilerin cinsiyetleri

$K_{\text{yaş}}$: Üreticilerin Yaşları

$K_{\text{eğitim}}$: Üreticilerin eğitim düzeyleri

$K_{\text{medeni durum}}$: Üreticilerin medeni durumu

K_{meslek} : Üreticilerin mesleği

$K_{\text{projeden faydalanma}}$: Üreticilerin Tarım ve Orman İl Müdürlüğü projesinden faydalanma durumu

$K_{\text{tecrübe}}$: Amasya Misket Elması Üreticiliği Tecrübesi

$K_{\text{fiyat memnuniyeti}}$: Üreticilerin Amasya Misket Elması Ürün Fiyat Memnuniyeti

$K_{\text{ağaç sayısı}}$: Üreticilerin Amasya Misket Elması ağaç sayısı

$K_{\text{üretim miktarı}}$: Üreticilerin Amasya Misket Elması üretim miktarı

Tablo 4’te bağımlı ve açıklayıcı değişkenlere ait açıklamalar ve tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir. Modelde bağımlı değişken “Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescili olduğunu bilme” açıklayıcı değişkenler ise; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, meslek, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü projelerinden faydalanma durumu, üretici tecrübesi, ürün fiyat memnuniyeti, Amasya Misket Elması ağaç sayısı ve üretim miktarı faktörleri olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Modelde kullanılan değişkenler ve bazı istatistiksel özellikleri
Table 4. Variables used in the model and some statistical properties

Değişken	Gruplar ve Açıklaması	Frekans	%	Standart Sapma
Bağımlı Değişken	Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescili olduğunu biliyorsa: 1 bilmiyorsa: 0	46 54	46.00 54.00	0.201
Açıklayıcı Değişkenler				
Cinsiyet	Bayan: 0 Erkek: 1	26 74	26.00 74.00	0.608
Yaş		100	100.00	0.023
Eğitim Durumu	Okuryazar: 1 İlkokul: 2 Ortaokul: 3 Lise: 4 Önlisans: 5 Lisans: 6 Lisansüstü: 7	6 27 32 23 5 6 1	6.00 27.00 32.00 23.00 5.00 6.00 1.00	0.241
Medeni Durumu	Bekar: 1 Evli: 2	16 84	16.00 84.00	0.717
Meslek Durumu	Yalnızca Çiftçi: 1 Özel Sektör: 2 Emekli: 3 Devlet Memuru: 4 Diğer: 5	51 14 19 12 4	51.00 14.00 19.00 12.00 4.00	0.213
Tarım İl Müdürlüğü Projelerinden Faydalanma Durumu	Hayır: 1 Kısmen: 2 Evet: 3	57 16 27	57.00 16.00 27.00	0.291
Amasya Misket Elması Üreticiliği Tecrübesi	1-5yıl: 1 6-12yıl: 2 13-18yıl: 3 18 ve üstü: 4	11 42 27 20	11.00 42.00 27.00 20.00	0.294
Ürün Fiyatı Memnuniyeti	Hayır: 1 Kısmen: 2 Evet: 3	16 52 32	16.00 52.00 32.00	0.359
Amasya Misket Elması Ağaç Sayısı	1-150ağaç: 1 151-300ağaç: 2 301-500ağaç: 3 501 ve üstü ağaç: 4	63 25 8 4	63.00 25.00 8.00 4.00	0.363
Amasya Misket Elması Üretim Miktarı	0.1-2.0 ton: 1 2.1-5.0 ton: 2 5.1-10.0 ton: 3 10.1 ton ve üstü: 4	17 41 25 17	17.00 41.00 25.00 17.00	0.317

Tablo 5’de Binary lojistik regresyon analizi sonuçları verilmiştir

Tablo 5. Binary lojistik regresyon analizi sonuçları

Table 5. Binary logistic regression analysis results

Değişken	Katsayı	Anlamlılık Düzeyi (P)	Wald İstatistiği	Olasılık Oranı
Cinsiyet	-0.165	0.787	0.073	0.848
Yaş	-0.028	0.235	1.411	0.973
Eğitim Durumu	0.561	0.020	5.427	1.753
Medeni Durumu	-1.138	0.113	2.517	0.321
Meslek Durumu	0.046	0.829	0.047	1.047
İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Projelerinden Faydalanma	-0.127	0.663	0.190	0.881
Amasya Misket Elması Üreticiliği Tecrübesi	-0.584	0.047	3.954	0.558
Ürün Fiyatı Memnuniyet	0.594	0.098	2.736	1.811
Amasya Misket Elması Ağaç Sayısı	-0.129	0.723	0.126	0.879
Amasya Misket Elması Üretim Miktarı	0.574	0.070	3.272	1.775
Sabit Sayı	0.900	0.733	0.116	2.461

Model Özeti: -2 Log olabilirlik=113.909a. Cox & Snell R² =0.046. Nagelkerke R²=0.082. Anlamlılık Düzeyi= *0.05 **0.10

Analiz sonucuna göre, Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilenlerin bilmeyenlere göre; üreticinin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü projelerinden faydalanması, Amasya Misket Elması üreticiliği tecrübesi, Amasya Misket Elması ağaç sayısı dağılımı açısından negatif bir yönlü ilişkisi mevcutken, görüşülen üreticinin eğitim durumu, meslek durumu, ürün fiyatı memnuniyeti ve Amasya Misket Elması üretim miktarı açısından pozitif yönde etki olduğu Tablo 5’de görülmektedir.

%5 önem düzeyinde anlamlı olan eğitim durumu; Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme katsayısı pozitif olduğu için odds oranı 1’den büyüktür. Üreticilerin eğitim durumunun bir birim artması, Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme olasılığını 1,753 kat artırması beklenmektedir.

%5 önem düzeyinde anlamlı olan Amasya Misket Elması üretici tecrübesi; Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme katsayısı negatif olduğu için odds oranı 1’den küçüktür. Üreticilerin tecrübelerinin bir birim artmasının Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme olasılığını 1,792 kat artırması beklenmektedir.

Amasya Misket Elması üretim miktarı ve ürün fiyatı memnuniyeti değişkenlerinin katsayısı pozitif olup %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Amasya Misket Elması Üretim Miktarının bir birim artması, Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme olasılığını 1,775 kat artırması beklenmektedir. Ürün Fiyatı Memnuniyetinin bir birim artması, Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme olasılığını 1,811 kat artırması beklenmektedir.

4. Sonuç

Sonuç olarak, üreticilerin yaklaşık yarısı Amasya Misket Elmasının Coğrafi İşaret Tescili aldığını daha önce hiç duymamıştır. Amasya Misket Elması coğrafi işaret tescilini bilme olasılığını, eğitim durumu, üretici tecrübesi, üretim miktarı ve ürün fiyatı memnuniyeti faktörleri artırmaktadır. Dolayısıyla buradan hareketle, coğrafi işaret kavramı konusunda Amasya Misket Elması üreticilerine Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ve diğer paydaşlar eğitim ve yayım faaliyetlerine ağırlık vermeli; çiftçi eğitimleri, sosyal, görsel ve yazılı medya aracılığıyla bunun duyurması gerekmektedir. Üretim tecrübesi daha fazla olan üreticilere yönelik teknik bilgiler yoğun şekilde aktarılarak bilinçli üretim yapmaları sağlanmalıdır. Üretim miktarını artırmaya yönelik desteklemeler artırılmalı, kaliteli üretim teşvik edilmelidir. Ürün fiyatı memnuniyeti sağlanabilmesi için üretici ürettiği ürünü hangi pazarda hangi fiyattan ne miktarda satabileceğini bilmeli, ürünün coğrafi işareti korunmalıdır.

Amasya Misket Elması üreticilerinin coğrafi işaretleme konusunda karşılaştıkları problem farklı çeşit elmaların Amasya Misket Elması veya Amasya Elması olarak satışıdır. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Amblem Yönetmeliği'nde tescilli coğrafi işaret ile birlikte amblemin kullanımını zorunludur. Coğrafi işaret tescilli Amasya Misket Elmasında da yönetmelik gereği amblem kullanımı zorunlu olmasına rağmen üretici ve pazarlamacılar tarafından amblem kullanımı yaygın değildir. Yine amblemin kullanılacağı yer ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde de yönetmelikte belirtilmiştir. Coğrafi İşaret ve coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı ile birlikte ürün veya ambalaj üzerinde ya da işletmede kolayca görülebilecek şekilde kullanılacağı belirtilmiştir.

Amasya Misket Elması yetiştiriciliğinde her bir ürün üzerine coğrafi işaret amblemi yapıştırılabilir. Üzerine amblem yapıştırılan Amasya Misket Elmaları tüketiciler tarafından ilgi çekici bulunacak ve ürünün gerçek Amasya Misket Elması olduğu anlaşılacaktır. Farklı bölgelerde üretilen elmaların üzerine coğrafi işaret amblemi yapıştırılması yasak olduğu için hem tüketiciler hem de Amasya Misket Elması üreticileri korunmuş olacaktır. Bu uygulamada en önemli görevlerden birisi de 'Coğrafi İşaret Denetleme Komisyonu'na düşmektedir. Bu komisyon beş kişilik ekipten oluşmakta olup ildeki coğrafi işaretli ürünlerin kontrol ve denetim mekanizmasını oluşturmaktadır. Amasya Misket Elması denetimi yılda üç defa olmak üzere düzenli olarak yapılır. İhtiyaç veya şikayet olması durumunda ise her zaman denetim yapılabilir. Farklı çeşit elmaların Amasya Misket Elması adıyla satılması sebebiyle Coğrafi İşaret Denetleme Komisyonu denetimlerinin daha özenli, ve sıkı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Ayrıca marka stratejileri belirlenmelidir.

5. Kaynaklar

- Anonim, (2017). Amasya Elması. https://arastirma.tarimorman.gov.tr/ktae/Belgeler/brosurler/Amasya_elmasi.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2021).
- Anonim, (2019). Amasya Misket Elması İçin Coğrafi İşaret Tescil Belgesi Alındı. <https://amasya.tarimorman.gov.tr/Haber/380/Amasya-Misket-Elmasi-Icin-Cografi-Isaret-Tescil-Belgesi-Alindi> (Erişim Tarihi:26.04.202).
- Anonim, (2020). DSİ 2020 Yılı Faaliyet Raporu. Toplulaştırma. <https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/759> (Erişim Tarihi: 01.03.2021).
- IACC (The International AntiCounterfeiting Coalition), 2011, "The Truth About Counterfeiting", counterfeiting.php.

- İnan, İ. H. (2005). Türkiye'de Tarımda Üretici Örgütlenmesini Etkileyen Faktörlerin Kooperatifçilik Açısından SWOT Analizi ve Değerlendirmesi. Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde ve Üyelik Koşullarında Tarımda Örgütlenme Paneli. 18 Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Çanakkale.
- Kızılaslan, N., Gürler, A. Z., ve Kızılaslan, H. (1996). Türkiye de Tarım Kredi Kooperatiflerinde Kooperatif Ortak İlişkilerinin Değerlendirilmesi Tokat İli Örneği. Türkiye 2.Tarım Ekonomisi Kongresi, 2(383-393).
- Kızılaslan, N. (1997). Tokat İli Merkez İlçede Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Katılımı Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış doktora tezi), Tokat.
- Kızılaslan, N., ve Gürler, A. Z., (1997). Tokat Merkez ilçede Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine Ortak Olan Üreticilerin Kooperatife Katılımını Etkileyen Sosyal ve Ekonomik Faktörlerin Ekonometrik Analizi. Kooperatifçilik, Türk Kooperatifçilik Kurumu-Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı, 118, 5-29.
- Kızılaslan, N., (2006). Agricultural Information Systems: A National Case Study”, Library Review, 55(8), 497-507.
- Kızılaslan, N., Gürler, A. Z., Kızılaslan, H., (2007). An Analytical Approach to Sustainable Development in Turkey, Sustainable Development, 15, 254-266.
- Kızılaslan, H., Adıgüzel, Ö. (2007). Factors Affecting Credit Use in Agricultural Business Concerns in Turkey. Res. J. Agric. Biol. Sci, 3(5), 409-417.
- Kızılaslan, N. ve Kızılaslan, H., (2007). Need For Reorganization in Agricultural Extension Services in Turkey, Journal of Applied Sciences Research, 3(8), 770-780.
- Kızılaslan, N. ve Ünal, Y. (2013). Çiftçilerin tarımsal yayım farkındalıklarının belirlenmesi (Tokat/Erbaa örneği). Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, (5), 1-19.
- Özçağırın, R., Ünal, A., Özeke, E., ve İsfendiyaroğlu, M. (2011). Ilıman İklim Meyve Türleri, Yumuşak Çekirdekli Meyveler. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 556.
- Sünnetçioğlu, S., Can, A. ve Durlu-Özkaya, F. (2012). Yavaş Turizmde Coğrafi İşaretlemenin Önemi, 13. Ulusal Turizm Kongresi, Antalya.
- Şahin, G. 2013. Coğrafi İşaretlerin Önemi ve Vize (Kırklareli)'nin Coğrafi İşaretleri. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 23-37.
- Teuber, R., (2011). Consumer's and Producer's Expectations Towards Geographical Indications: Empirical Evidence for a German Case Study, British Food Journal, Vol.:113, No:7, pp:900-918.
- TOB. (2020). Amasya Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ÇKS Verileri
- TUİK. (2020). Türkiye İstatistik Kurumu. (biruni.tuik.gov.tr).
- Yenipınar, U., Köşker, H. ve Karacaoğlu, S. (2014). Turizmde Yerel Yiyeceklerin Önemi ve Coğrafi İşaretleme: Van Otlı Peyniri, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, Vol:2, Issue:22, 13-23.